

Duševní (psychická) onemocnění

Zamyšlení

- *Jaké existují stereotypy o lidech s duševním onemocněním?*
.....
- Spot: [Zapomeňte na filmy](#) (2:08)

Vymezení pojmů

- Duševní, psychická, psychotická onemocnění
- Duševní a behaviorální poruchy
- Neurotické poruchy
- Poruchy psychických funkcí
  - poruchy kognitivních procesů (vnímání, paměti, myšlení, řeči)
  - poruchy emocí a motivace (emocí – afekty, nálady; pudů; vůle)
  - poruchy vědomí a pozornosti (kvantitativní, kvalitativní, poruchy pozornosti)
  - poruchy osobnosti

Vymezení pojmů

- **Psychóza** – duševní choroba s poruchami myšlení, chování i osobnosti
„...neschopnost chovat se a jednat v souladu s okolnostmi, disociace mezi vnímáním, chováním a prožíváním, změna stavu nemocného k realitě.“
- **Neuróza** – duševní porucha s delším vývojem bez prokazatelné chorobné změny nervstva
„...duševní porucha, člověk trpí stavy úzkosti, emoční tísně a podobně, která však neohrožuje jeho duševní činnost.“

Vymezení pojmů

- **Neurotické poruchy – neurózy** – funkční (psychické) poruchy, psychosociálně podmíněné, projevují se specifickými, psychickými či somatickými příznaky; není lékařský nález; narušení subjektivního prožívání, změna emocí
  - úzkosti, fobie
  - reakce na závažný stres
  - disociační poruchy

Dělení dle MKN-10: Poruchy duševní a poruchy chování (F00-99)

F00 – F09 – Organické duševní poruchy včetně symptomatických

- F00 Demence u Alzheimerovy choroby
- F01 Vaskulární demence
- F02 Demence u nemocí klasifikovaných jinde
  - F02.1 Demence u Creutzfeldtovy-Jakobovy choroby
  - F02.2 Demence u Huntingtonovy choroby
  - F02.3 Demence u Parkinsonovy choroby
  - F02.4 Demence u infekce HIV
- F03 Nespecifikovaná demence

Dělení

F10 – F19 – Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek

- poruchy vyvolané požíváním alkoholu, opioidů, sedativ/hypnotik, kokainu, halucinogenů, tabáku, organických rozpouštědel

F20 – F29 – Schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy

- F20 Schizofrenie
  - paranoidní s., katatonní s., nediferencovaná s., postschizofrenní deprese, reziduální s., simplexní s., jiná s., s. nespecifikovaná
- F22 Trvalé duševní poruchy s bludy
- F23 Akutní a přechodné psychotické poruchy
- F25 Schizoafektivní poruchy (manický typ, depresivní typ, smíšený typ)

F30 – F39 – Afektivní poruchy (poruchy nálad)

- F30 Manická fáze
- F31 Bipolární afektivní porucha
- F32 Depresivní fáze: mírná depresivní fáze, středně těžká, těžká bez/s psychotických příznaků, nespecifikovaná
- F34 Trvalé poruchy nálady (afektivní poruchy)

F40 – F49 – Neurotické, stresové a somatoformní poruchy

- F40 Fobické úzkostné poruchy
- F42 Obsedantně-kompulzivní porucha (převážně obsedantní myšlenky, převážné nutkavé akty, obs. jednání)
- F43 Reakce na závažný stres a poruchy přizpůsobení
- F48 Jiné neurotické poruchy (neurastenie, depersonalizační a derealizační syndrom...)

F50 – F59 – Syndromy poruch chování, spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory

- poruchy příjmu jídla, neorganické poruchy spánku, sexuální dysfunkce nevyvolaná organickou poruchou nebo nemocí

F60 – F69 – Poruchy osobnosti a chování u dospělých

- specifické poruchy osobnosti, návykové a impulzivní poruchy (patologické hráčství, pyromanie, krádeží, poruchy pohlavní identity, poruchy sexuální preference)

F70 – F79 – Mentální retardace

F80 – F89 – Poruchy psychického vývoje

- specifické vývojové poruchy řeči a jazyka, specifické vývojové poruchy školních dovedností (čtení, psaní, počítání), pervazivní vývojové poruchy

F90 – F98 – Poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a v dospívání

- hyperkinetické poruchy, poruchy chování, tikové poruchy, jiné poruchy chování a emocí začínající obvykle v dětství a v adolescenci (enuréza, porucha příjmu jídla v útlém a dětském věku, koktavost, breptavost)

Poruchy duševní a poruchy chování

- Schizofrenie
- Afektivní poruchy
- Demence
- (Mentální postižení)
- (Autismus)

Schizofrenie

- Patří k nezávažnějším poruchám
- Projevuje se charakteristickým **narušením myšlení a vnímání, poruchou emotivity a osobnosti**
- **Narušená orientace v sobě samém i okolním prostředí**

Symptomy schizofrenie

- sluchové halucinace
- bludy
- nedostatek motivace nebo energie
- problémy v komunikaci s lidmi
- potíže při zvládnání každodenních obvyklých aktivit (např. osobní hygiena)
- vztahovačnost
- podezřívavost
- ztráta náhledu
- oploštělé nebo přehnané emoce

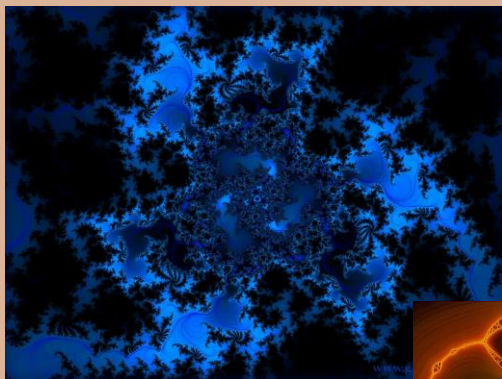
Video:
Dojděte si pro chleba [v kůži
schizofrenika](#) (4:57)

Důsledky

??? ??? ???

Sociální důsledky schizofrenie

- **Stigmatizující onemocnění** (chování podivné, těžko ovlivnitelné, vysvětlitelné)
- **Zátěž pro nemocného i pro rodinu**
  - domov přestává být zázemím (nemocný „ruší“)
  - hodnocení situací/reakce neadekvátní, nesmyslné
  - chování terorizuje
  - vztahy v rodině se mění – odstup, omezení kontaktu, (ne)akceptace

Poruchy...

...nálad

Poruchy...

...nálad

Afektivní poruchy, poruchy nálad

- **Charakter. znak:** chorobná nálada, která neodpovídá reálné situaci
- **Poruchy** (depresivní a manický syndrom):
  - unipolární – jen manický, jen depresivní
  - bipolární – střídání

Afektivní poruchy

- **Manický syndrom** – patologicky povznesená nálada spojená s hyperaktivitou a rozjařeností
- **Depresivní porucha** – patologicky depresivní nálada, vzniká bez zjevné příčiny
- Video: [Černý pes jménem Deprese](#) (4:18)
- *Úkol: Na základě krátkého videa popište charakteristické znaky deprese.*

Afektivní poruchy

- **Depresivní porucha** – patologicky depresivní nálada, vzniká bez zjevné příčiny
- **Soc. význam:** přenášení tísnivé nálady, negativní hodnocení, snížená aktivita, nechut' k čemukoli, nečinnost provokuje
- **Manický syndrom** – patologicky povznesená nálada spojená s hyperaktivitou a rozjařeností
- **Soc. význam:** přehnaná aktivita (přináší obtíže), přehnaně optimistický postoj otravuje, narušení vztahů a finanční situace (příliš utrácí)

Afektivní poruchy – doporučení

- **Depresivní porucha**
- Doporučení: odborná podpora rodině, nemocného nenutit, klást nároky adekvátní zdrav. stavu, nepopírat nemoc, brát vážně, nevyvracet bludy, nechat si pomoci
- **Manický syndrom**
- Doporučení: hlídat aktivity, výdaje

Důsledky pro rodinu

- Rodinní příslušníci nebývali součástí léčby
- Dnes většina nemocných lidí doma...
- Rodinní příslušníci **ve strachu a nejistotě**
(známý člověk se změnil; kdo je sám nejistý, nemůže pomoci jiným)
- Věcné informace přispějí k orientaci
- Rodinní příslušníci **staví mosty** – potřebují prostor, čas a chápavý doprovod
(práce s vlastními pocity – smutek, beznaděj, pocity viny, vztek)

Důsledky obecně

- Neberou onemocnění vážně, léky jsou jen na uklidnění
- Nevyhledávají pomoc
- **Stigmatizace**
  - není vidět, tabu téma...
  - předsudky, strach...
  - tématem jen s negativními příklady

Důsledky pro oblast práce

- Přerušování studia, přerušování práce
- Schopnost pracovat tu je, ale **ne na dlouho**
- Požadavky na zákl. schopnosti (flexibilita, schopnost týmové práce, výdrž...) jsou **příliš**
- **Sociální oblast**, rušivé elementy
- „*On/ona nechce.*“ → „*Ona/ona možná chce, ale ještě nemůže tak, jak je třeba.*“

ÚKOL (samostatně):
Možnosti pracovního uplatnění a
druhy podpory

Specifika služeb pro lidi s duševním onemocněním

- Duševní nemoc je **proces**
- Je možné léčení, odeznění akutních příznaků, vždy však **narušení osobnosti**
- Nemoc se může opakovat
- Nejde o trvalý stav, nýbrž proces → služby musí reagovat na **měnicí se potřeby**

Služby pro lidi s duševním onemocněním

- práce jak s nemocným, tak **s rodinou**
- komplexní přístup: farmakoterapie, psychoterapie, soc./prac. rehabilitace...
- Akutní fáze nemoci: lůžková či ambulantní (zdravotnická) zařízení
- Psychiatrická zařízení – nemocnice, kliniky
- **Denní stacionáře**
- **Domovy se zvláštním režimem**

Služby pro lidi s duševním onemocněním

- Sociální rehabilitace
- Podporované zaměstnávání
- Svépomocné skupiny
  - Peer-counseling
  - Česká společnost pro duševní zdraví (ČSDZ), www.csdz.cz
- Organizace

Odkazy

- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. rozšířené a přeprac. vydání.* Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0225-7.
- KUČEROVÁ, H. *Schizofrenie v kasuistikách.* Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-2045-6.
- ZVOLSKÝ, P. a kol. *Speciální psychiatrie.* Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-666-X.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie nemoci.* (2002)
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví.* (2001)
- [Některé díly](#) z pořadu Diagnóza České televize